

Opinnäytetyö (AMK)

Viestinnän koulutusohjelma

Journalismi

2012

Elisa Kujala

DOKUMENTIN TARINA LUODAAN EDITISSÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Elisa Kujala

DOKUMENTIN TARINA LUODaan EDITISSÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee leikkaajan roolia dokumenttielokuvan tekemisprosessissa. Opinnäytetyöni pohtii sitä, miten suuri leikkaajan rooli dokumentin teossa on ja mikä merkitys käsikirjoituksella on tässä prosessissa.

Tutkielmaa varten olen tehnyt kyselyn dokumenttileikkaajille, jonka toteutin lokakuussa 2012. Kyselyn aiheena oli dokumentin leikkaaminen prosessina ja se, miten paljon leikkaajat ovat vaikuttaneet dokumentin lopputulokseen. Opinnäytetyöni tuoteosana on dokumentti, jonka aiheena Ruisrock -festivaalin järjestäjät. Lisäksi avaan työssäni dokumentin läheisiä käsitteitä, kuten käsikirjoittamista, leikkaamista sekä dokumentin lajityyppejä.

Tutkimuksessa todetaan, että leikkaajan vastuu vaihtelee dokumentin lajityypin ja tuotantoryhmän mukaan. Joissain produktioissa leikkaaja lähinnä leikkaa dokumentin kasaan tarkan leikkauskäsikirjoituksen perusteella, kun taas toisissa produktioissa leikkaaja on päävastuussa dokumentin onnistumisesta. Jälkimmäinen tuntuu olevan yleisempi ilmiö.

Työ etenee käsitellen käsitteitä sekä oman dokumenttini tuotantoprosessia rinta rinnan. Kyselyiden tulokset löytyvät opinnäytetyöhön sisäänkirjoitettuna sekä tutkimuksen lopusta liitteinä.

ASIASANAT:

Dokumentti, editointi, video, käsikirjoittaminen, Ruisrock, seurantadokumentti

Elisa Kujala

THE STORY OF DOCUMENT IS CREATED IN EDITING ROOM

This bachelor's thesis is reflecting editor's role in a documentary film production. The bachelor's thesis ponders how major the role of editor is for the result of a documentary and what the importance of a script is in this process.

For this thesis I have done a survey for documentary editors in October 2012. The subjects of the survey were documentary editing as a process and the question how great editor's impact is in the final result. Part of my bachelor's thesis is my documentary which narrates about the organizers behind the music festival Ruisrock. In addition, the thesis also unwraps the concepts of a document film, such as screenwriting, editing and genres of documentary.

The conclusion of this research is that editor's responsibilities vary along with documentary genres and production crews. In some productions editor mostly just puts the pieces together with the help of editing script, whereas in other productions editor is in charge of the success of the whole document. The second alternative seems to be a more widespread phenomenon.

The research introduces the concepts and my documentary process side by side. The results of the survey can be found among the main text as well as at the end of thesis in the attachments.

KEYWORDS:

(document, editing, video, screenwriting, Ruisrock, follow-up documentary)

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 DOKUMENTTI	9
2.1 Mikä on dokumentti?	9
2.2 Dokumentin lajityypit	10
2.2.1 Seurantadokumentti ja tilannekuvaus	11
2.3 Ennakkotutkimus ja aiheen valinta	13
3 KÄSIKIRJOITUS	16
3.1 Millainen on hyvä käsikirjoitus?	16
3.2 Dokumenttielokuvan käsikirjoittaminen	17
3.3 Käsikirjoituksen merkitys dokumentin leikkausvaiheessa	19
4 LEIKKAUS	22
4.1 Mitä on leikkaaminen?	22
4.2 Miten leikkaaminen etenee kuvausten jälkeen?	22
4.3 Dokumentin leikkaaminen	23
4.3.1 Oman dokumenttityöni jälkituotanto	24
4.4 Leikkaajan vaikutus dokumentin lopputulokseen	25
5 TARINA LUODAAN EDITISSÄ	28
LÄHTEET	29

LIITTEET

Liite 1: Kyselyn tulokset

1 JOHDANTO

Dokumentti on visuaalinen tuotos, jonka lopputulosta ei voi etukäteen ennustaa. Missä kohtaa dokumentin tarina ja rakenne sitten luodaan? Väitän, että pääosin se luodaan leikkauspöydällä, leikkaajan toimesta sekä hyvän ennakkosuunnittelun ja käsikirjoituksen pohjalta.

Käsikirjoitus on nykyään suuressa roolissa ennen dokumentin kuvauksia. Tekijöiden on tärkeää tietää mihin dokumentilla pyritään ja mistä näkökulmasta aihetta käsitellään (Leino 2003, 98).

Dokumentti ei ole kuitenkaan yhtä hallittavissa kuin fiktio, vaan se elää dokumentin päähenkilöiden sekä muuttuvan ympäristön varassa. Jos päähenkilöt puhuvat ja toimivat vilpittömästi juuri niin kuin käsikirjoituksessa lukee, on käsikirjoittaja onnistunut työssään. (Leino 2003, 98.) Näin ei kuitenkaan aina tapahdu, ja monikin asia voi muuttua kuvausten aikana.

Tästä syystä leikkaajalle jää usein leikkauksvaiheessa tehtäväksi materiaalin valinta, rytmi sekä draaman kaaren luominen. Katsojan mielenkiinto herpaantuu, jos nämä asiat eivät ole kohdillaan. (Leino 2003, 12.) Näin ollen varsinainen tarina luodaan leikkauspöydällä.

Tehdessäni Ruisrock-festivaalista kertovaa dokumenttiani huomasin, miten haastavaa dokumentin jälkituotanto on. Vaikka lähdinkin dokumentin kuvauksiin tarkka käsikirjoitus kädessäni, muuttui moni sisällöllinen seikka matkan varrella. Leikkauksvaiheessa ymmärsin, miten suuressa roolissa leikkaaja on kohtausten ja draaman tekemisessä.

Lopputyössäni keskityn pohtimaan sitä, miten dokumentin tarina luodaan leikkauspöydällä ja miten suuressa roolissa hyvin tehty käsikirjoitus leikkaajalle on. Peilaan omaa kokemustani dokumentin leikkaamisesta muiden

dokumenttileikkaajien haastatteluihin, sekä analysoin omaa edistymistäni leikkausprosessin aloittamisesta viimeiseen leikkausversioon.

Itseäni kiinnosti varsinkin dokumentin tarinan luomisessa se, miten muut leikkaajat itse kokevat oman työsarkansa. Leikkaaja usein katselee dokumentin materiaalia ensimmäisen kerran vasta leikkauspöydällä, joten hän pystyy suhtautumaan materiaaliin objektiivisesti. Miltä leikkaajasta tuntuu työskennellä esimerkiksi ohjaajan kanssa, joka haluaa säästää kohtaukset joiden kuvaamiseen on mennyt aikaa, vaikka ne eivät olisikaan toimivia dokumentin lopullisessa rakenteessa? Entä pystyykö leikkaaja objektiivisuudellaan leikkaamaan paremman rakenteen ja draaman dokumenttiin kuin mitä ohjaaja pystyy käsikirjoittamaan?

Oleellista on mielestäni se, miten suuresti leikkaajat kokevat itse luovansa leikkaamiensa dokumenttien tarinat. Ohjaaja antaa dokumentilla usein ääriviivat, teeman, päähenkilöt sekä tapahtumapaikat, mutta voidaanko loppu luoda vasta leikkauspöydällä? Tätä kysyin leikkaamista ammatikseen tekevilta henkilöiltä, joilla on kokemusta myös dokumenttileikkaamisesta.

Oman dokumenttini aiheena ovat järjestäjät Ruisrock-festivaalin takana. Dokumentin leikkaajana olen vastuussa siitä, että heidän työtehtävistään annetaan realistinen kuva.

Tutkimuslähteinä käytin dokumenttileikkaajille tehtyä teemakyselyä. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa dokumenttileikkaajien näkymästä omasta roolistaan tuotannoissa. Lähteenä oli myös alan kirjallisuutta, erityisesti käsikirjoitukseen, leikkaukseen ja dokumenttituotantoon liittyvää. Dokumenttileikkaajien haastatteluja olen analysoinut ja referoinut.

Suurena tietolähteenä oli myös Elokuvantaju-, Guerilla Films-, sekä DocPoint-opetusmateriaali-sivustot. Kokemusta keräsin myös oman dokumenttini leikkaamisesta sekä dokumentin ohjaajana ja käsikirjoittajana toimimisesta.

Oman lopputyödokumenttini kautta lähestyn tutkimusaihettani ja tutkin, miten suuressa roolissa jälkituotanto oli laadukkaan dokumentin luomisessa.

2 DOKUMENTTI

2.1 Mikä on dokumentti?

Dokumenttielokuvan on tarkoitus kuvata mahdollisimman realistisesti ympärillämme olevaa maailmaa. Sen päätavoitteena on olla aito, totuudenmukainen tuotos tapahtuneista asioista sekä tapahtumiin liittyvistä ihmisistä. Dokumentti on tarkoituksistaan huolimatta taideteos, joka on tekijänsä näköinen ja ennen kaikkea tekijänsä tulkinta tapahtumista. Se ei ole puolueeton teos. Katsoja näkee dokumentin, joka pyrkii totuudenmukaisuuteen, mutta on tekijänsä näkemys asioista. Dokumentti avaa tutkintamahdollisuuksia ja näkökulmia kuvaamaansa tapahtumajaksoon. (Elokuvantaju 2012b.)

Dokumentti ei ole asioiden mekaanista tallentamista, vaan kuvan, äänen ja aiheen luovaa tulkintaa (Docpoint 2012). Se on todellisuuden luovaa käsittelyä. John Webster nostaa esille Paul Rothanin (Elokuvantaju 2012a) yhteenvedon dokumentin luonteesta:

"Keskeisintä dokumenttielokuvassa on todellisen (actual) materiaalin dramatisointi."

Dokumentissa olennaisinta ovat asiat, jotka näytetään ja mitkä jätetään näyttämättä. Esimerkiksi katsojan näkemykseen dokumentin päähenkilöstä voidaan vaikuttaa paljon korostamalla henkilön tiettyjä ominaispiirteitä tai jättämällä jokin tietty luonteenpiirre kokonaan näyttämättä. Katsoja ei voi tietää, mikä materiaali on jäänyt leikkauspöydälle, ja mikä taas otettu mukaan. Eikä dokumentin ohjaajakaan voi aina tietää, kuinka totuudenmukaisesti päähenkilö kameran edessä käyttäytyy ja puhuu. (Docpoint 2012.)

Dokumenttielokuvan erottaa fiktiivisestä elokuvasta kuitenkin se, että olettamuksena on, että kameran edessä tapahtuvia asioita kontrolloidaan vähemmän. Dokumentaarisen elokuvan tekijä ei siis ohjaa elokuvaansa, vaan tallentaa, havaitsee, selittää tai kommentoi todellisuutta. Siitäkin huolimatta

dokumentin tekemisessä käytetään hyväksi monia fiktiivisiksi määriteltyjä keinoja. (Helke, 2006, 19–20.)

Dokumenttielokuvan tekemiseen liittyy siis paljon eettisiä ja moraalisia kysymyksiä ja velvoitteita, ja tästä syystä sen tekemiseen tulisi aina sisältyä todellisuuden kunnioittaminen (Guerilla Films 2003, 3). Dokumentin siis tulisi pyrkiä realistisuuteen, mutta täysin se ei siihen koskaan yllä.

”Jollei dokumenttielokuvassa voi olla objektiivisuutta sen enempää kuin yhtä ainoaa totuuttakaan, niin mitä meillä on jäljellä? Sama kuin fiktioelokuvan tekijöillä on: oma henkilökohtainen näkemyksemme aiheesta.” (Elokuvantaju 2012).

2.2 Dokumentin lajityypit

Dokumentit yleensä varioivat eri lajityyppejä keskenään. Dokumentin loppu tulema voi olla myös täysin eri kuin alun perin oli ajateltu; esimerkiksi seurantadokumentista voi helposti muodostua leikkauspöydällä kokeellinen versio. Leikkaaja ei voi orjallisesti leikatessaan seurata mitään tiettyä lajityyppiä, vaan hänen täytyy antaa materiaalin elää omaa elämäänsä.

- Kokeellinen dokumentti; videotaiteen ja dokumenttielokuvan välimaastoa.
- Antropologinen ja kansatieteellinen dokumentti; pohjana tieteellinen tutkimuskäyttö, pyritään tallentamaan kulttuurit ja rituaalit.
- Tilaustuotanto; instituution tilaama dokumentti haluamastaan aiheesta.
- Seurantadokumentti; seurataan tiettyä ajanjaksoa ja tapahtumaa.
- Arkistomateriaaliin pohjautuva dokumentti; usein historiallisia kuvauksia aikakaudesta, tapahtuneista asioista.
- Cinéma Vérité; asiat pyritään näyttämään, ohjaaja pyrkii olemaan vaikuttamatta tapahtumiin.
- Subjektiivinen dokumentti; aiheet lähtöisin tekijän omasta elämästä, omista mielipiteistä.

(Guerilla Films 2003, 5; Elokuvantaju 2012b.)

Dokumentteja voidaan luokitella monella eri tavalla. Jouko Aaltosen mukaan dokumentit voidaan jakaa näin:

- reportaasi- ja tv-dokumentti
- seurantadokumentti
- tilannekuvaus
- henkilökuva
- henkilökohtainen dokumenttielokuva
- historiallinen dokumenttielokuva
- elokuvallinen essee

(Aaltonen, 2011, 21–24.)

2.2.1 Seurantadokumentti ja tilannekuvaus

Oma dokumenttini Ruisrock-festivaalista on seurantadokumentti, tosin siinä on piirteitä Jouko Aaltosen määrittelemästä tilannekuvauksestaakin. Seurantadokumentissa seurataan tiettyjä henkilöitä tietyllä ajanjaksolla. Seurantadokumentissa hyvä päähenkilö on sellainen, jolle tapahtuu jonkinlainen muutos. Dokumentin avulla tuo muutos voidaan leikata näkyväksi (Aaltonen, 2002, 153). Seurantadokumentissa voi seurattavan ajan kesto olla mikä tahansa.

Dokumenttini on myös tilannekuvaus, sillä dokumentin tapahtumat keskittyvät vain yhden tilanteen ympärille, tässä tapauksessa Ruisrock-festivaalin. Tämä tapahtuma tarjoaa luonnostaan kehyksen, johon dokumentin teema ja henkilöt asettuvat. Tilanne tai tapahtuma usein myös etenee kronologisesti, ja tätä rytmiä tekijä pystyy hyödyntämään. (Aaltonen, 2011, 22.)

Seurantadokumentti on dokumentti, jossa tapahtumat puhuvat puolestaan, ulkopuolista selostajan ääntä vältetään ja jossa kerronta on mahdollisimman suoraa (Aaltonen, 2011, 21).

Seurantadokumenttiin voi tehdä käsikirjoituksen, vaikka lopputulos ei välttämättä ole tiedossa. Tekijällä on kuitenkin oletamus siitä, mitä kautta tulokseen päädytään. Viime kädessä todellisuus kirjoittaa dokumentin viimeisen käsikirjoituksen (Aaltonen, 2002, 156).

Seurantadokumentissa rakenne syntyy usein vasta leikkausvaiheessa, sillä tapahtumia ei voida ennakoida etukäteen (Aaltonen, 2011, 331).

Ne kohtaukset, jotka tekijä haluaa elokuvaansa, on silti syytä kirjoittaa käsikirjoitukseksi. Aaltonen kuvailee dokumenttielokuvansa kuvauksia:

”Miehet odottivat kopteria koko päivän, monet olivat tulleet paikalle pitkän matkan takaa jo edeltävinä päivinä. Vihdoin kuului lähestyvän helikopterin ääni. Se läheni ja läheni, sitten näkyi kuusten latvojen lomassa pikkuruinen piste. Joka lensi ohi, ääni loittoni. Ihmiset olivat suunnattoman pettynyttä, koneessa oli ollut liikaa lastia tai polttoaine ei riittänyt. Kohtauksesta tuli paljon parempi kuin käsikirjoitettu kohtaus. – Mutta, jos kohtausta ei olisi kirjoitettu etukäteen, emme olisi osanneet olla paikalla kuvaamassa sitä.” (Aaltonen, 2002, 156–157)

Dokumenttini osalta oli tärkeää tietää, mitä kuvituskuvia festivaaliviikonlopun aikana tuli ottaa. Esimerkiksi festivaalin rakentamispäivänä oli tärkeää olla kuvaamassa, sillä ilman tätä materiaalia olisi seuranta ollut vailla pohjaa. Oman kokemukseni mukaan mitään kohtauksia ei viikonlopun aikana kuvattu turhaan, mutta aika moni ”juonen” kannalta tärkeä kohtaus ja kuva jäivät kuvaamatta.

Kuvausvaiheessa joidenkin kohtausten kuvaaminen tuntui turhalta, sillä tuntui, että aikaa ei ollut tarpeeksi tai en halunnut häiritä päähenkilöitäni liikaa.

Kuitenkin leikkausvaiheessa välikuvat ovat tärkeitä, vaikka niiden kuvaaminen kuvaustilanteessa tuntuu lattealta ja ilmeiseltä. Välikuvien merkitys voi kuitenkin vahvistua ja ne voivat saada kokonaan uuden merkityksen leikkausvaiheessa, siksi ne ovat tärkeitä. (Aaltonen, 2011, 259.)

2.3 Ennakkotutkimus ja aiheen valinta

Ennakkotutkimuksen tarkoituksena on perehdyttää käsikirjoittaja aiheeseen, herättää uusia ideoita, kerätä aineistoa käsikirjoituksen pohjaksi, etsiä ihmisiä, paikkoja sekä yksityiskohtia ja valmistella elokuvan kuvausvaihetta. (Aaltonen, 2011, 80.)

Dokumenttia tehdessä on tärkeä tietää kenestä, ja mistä aiheesta on dokumenttia lähdetty tekemään. Tärkeintä on, että aihe herättää tekijässään jo tunteita; tämä tarkoittaa sitä että luultavasti myös dokumentin katsojat kokevat aiheen tunteita herättävänä. (Guerilla Films, 2003, 6.)

Kun kuulin tilaisuudesta lähteä tekemään dokumenttia Ruisrock-festivaalista, tiesin, että haluaisin lähestyä tapahtumaa eri näkökulmasta kuin historian tai yleisen festivaali-fiiliksen kautta. Sellaisia olin jo nähnyt aiemminkin. Suomen vanhimmasta ja Euroopan toiseksi vanhimmasta rockfestivaalista Ruisrockista on tehty monia taltiointeja muun muassa Yleisradion toimesta ja vuonna 2011 siitä julkaistiin ”Ruisrock – 40 vuotta rokkia ja rakkautta” – niminen dokumentti, joka keskittyi kuvailemaan Ruisrockia perustamisesta tähän päivään.

Dokumenttini lähtökohtana oli festivaalin järjestäjien seuraaminen. Olen aiempina vuosina katsonut paljon musiikkifestivaaleista tehtyjä visuaalisia tuotoksia, ja tulin siihen lopputulokseen, ettei festivaalien järjestäjiä näissä dokumenteissa juurikaan näy. Koin siis, että aiheeni lähestyä Ruisrock-festivaalia olisi tuoreempi ja uudempi, jos tekisin sen järjestäjien näkökulmasta. Samalla minua itseäni myös kiinnosti se, minkälaisia ihmisiä näin suurta festivaalia on järjestämässä.

Ennakkoon tulee pohtia, minkä tyyppistä dokumenttia ollaan tekemässä. Onko kyseessä seurantadokumentti, henkilödokumentti vai kokeellinen dokumentti? Lähtökohdilla on suuri merkitys, tosin kaikkia lähtökohtia voidaan kyseenalaistaa leikkausvaiheessa. (Guerilla Films, 2003, 7.)

Minulle oli ilmeistä, että dokumentti olisi seurantadokumentti, sillä viikonlopun tapahtumat etenivät kronologisesti, ja koin että kronologisuus olisi dokumentilleni osuvin ja helpoin lähtökohta. Eri festivaalipäivien dramaturginen ote piti kuitenkin pohtia erikseen.

Aiheeseen tutustuminen on tärkeää. Tekijän tulee tietää, mistä aiheesta hän on dokumenttia tekemässä, ja mitkä ovat mahdolliset muuttujat kuvauksien varrella. Päähenkilöihin tutustuminen on myös tärkeää, sillä näin saadaan tietää, minkälaisen luonteiden kanssa olet ryhtynyt työskentelemään. (Guerilla Films, 2003, 8–9.)

Dokumentin ennakkosuunnitteluun kuuluu olennaisena osana haastattelut. Päähenkilöt tulisi haastatella ennen varsinaista kuvattua haastattelua. Haastattelun tarkoituksena on taustatiedon kerääminen sekä ymmärtää päähenkilöä (Aaltonen, 2002, 26). Haastattelun myötä myös haastateltava voi luoda luottamussuhteen dokumentin tekijään. Tämä helpottaa varsinaisten kuvausten kulkua, koska tutustumiseen ei enää mene aikaa.

Oman dokumenttini yksi kulmakivi oli juuri se, että tutustuin päähenkilöihini vasta kuvausten alettua. Tiesin, että tämä tulee hankaloittamaan kuvauksia, sillä päähenkilöt eivät olleet päässeet vielä tutustumaan minuun, ja näin ollen heitä saattaisi esimerkiksi jännittää haastattelutilanne. Haastattelukysymykseni eivät olleet niin henkilökohtaisia, että pidempään tutustumiseen olisi ollut tarvetta, mutta koin silti, että olisimme saaneet kuvaustilanteista suuremman hyödyn irti, jos päähenkilöt olisivat olleet entuudestaan tuttuja.

Myös konkreettisesti ennakkosuunnittelusta on hyötyä; se säästää rahaa. Jos aihe on tekijälle tarpeeksi tunnettu ennen kuvauksia, voi hän jo ajoissa tietää, mitä materiaalia häneltä puuttuu. Näin vältetään kalliit lisäkuvaukset, jotka ovat edessä, jos tekijältä on jäänyt esimerkiksi päähenkilöstä tärkeä seikka huomaamatta.

Dokumentin tekijä muodostaa ennakkotutkimuksen kautta mielessään aiheen ”totuuden”. Vaikka totuus olisikin subjektiivinen, on se silti dokumentin lähtökohta. Objektiivisuutta ei dokumenteissa ole. (Elokuvantaju, 2012.)

Dokumenttini ”totuus” oli juurikin se, että isot festivaalit järjestetään suurella vaivalla. Festivaaleilla kävijät eivät välttämättä hahmota sitä, miten suuresta tuotantokoneistosta on kyse, kun Pohjoismaiden toiseksi vanhinta festivaalia järjestetään. Se, miten kaikki saadaan toimimaan ja mikä on järjestäjien oma tunnelma viikonlopun aikana, oli minulle hedelmällisintä kuvausmateriaalia. Loppujen lopuksi oli melko suuri yllätys, että kaikki järjestäjät ottivat vastualueensa suhteellisen rennosti, hymy huulilla sekä hyvällä asenteella.

Tekijälle täytyy tulla olo siitä, että tämän lähemmäksi hän ei aihettaan enää pääse. Hän pystyy jättämään käsikirjoituksen pois, koska tuntee aiheensa niin hyvin. Samalla hän pystyy keskittymään elokuvan tekniseen puoleen, ja varmistamaan, ettei mikään pääse häiritsemään dokumentin ”totuuden” esiintuloa. (Elokuvantaju, 2012.)

Koska kyseessä oli ensimmäinen oma dokumenttiprojektini, meni minulta paljon aikaa teknisen puolen ja ”totuuden” esiintuomisessa paljon aikaa. Välillä toinen näistä osapuolista joutui kärsimään keskityttyäni vain toiseen. Olin kuitenkin amatööri-ohjaajana valmistautunut siihen, että kaikki ei välttämättä mene niin kuin olin suunnitellut, vaan että mutkia saattaisi tulla matkaan.

3 KÄSIKIRJOITUS

3.1 Millainen on hyvä käsikirjoitus?

Hyvä käsikirjoitus johdattelee katsojan tunteita ilman että katsoja huomaa. Käsikirjoittaja saa katsojan samaistumaan päähenkilöön ja hänen pelkoihinsa. Katsoja myös säälii päähenkilöä, sillä hän haluaa päähenkilön selviävän uhkaavasta vaarasta. (Laine, 2003, 11.)

Katharsis seuraa sääliä pelkoa, ja se on päähenkilön puhdistumista, vapautumista pelosta ja säälistä. Katharsista seuraa kliimaksi, jossa päähenkilö vihdoinkin saavuttaa haluamansa, selviytyy voittajana koitoksistaan. (Laine, 2003, 11.) Dokumenttielokuvassa päähenkilö ei välttämättä ole näin ilmeisten tapahtumien keskipisteenä.

Käsikirjoituksen teeman pohjalta rakennetaan otokset, siirtymät ja kohtaukset ketjuksi aikaulottuvuuteen. Käsikirjoitus sisältää toiminnan, tapahtumapaikan, dialogin sekä tapahtumien luonteen. Sen on tarkoitus kertoa mahdollisimman tarkasti kuvausryhmälle, mitä kuvauspaikalla tapahtuu ja mikä on kuvauksien premissi eli tavoite. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2012.)

Käsikirjoitus usein alkaa synopsiksesta, joka on lyhyt hahmotelma tuotoksen tapahtumista. Se kertoo lähestymistavan ja – tyylin. Tämän jälkeen kehitellään usein synopsisista pidempi treatment, joka on tarkempi kehitelmä elokuvasta. Viimeisenä vaiheena on varsinaisen käsikirjoituksen, eli skenaarion tekeminen. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2012.)

3.2 Dokumenttielokuvan käsikirjoittaminen

Dokumenttielokuvan käsikirjoittamisessa voidaan harvoin edetä yhtä systemaattisesti kuin edellä mainitussa kappaleessa. Päähenkilöt, tapahtumat sekä aika ja paikka sanelevat usein dokumentin juonenkäännteitä.

Haasteena dokumentin käsikirjoittamisessa on se, ettei dokumentin luonteen takia voi olla ikinä varma, mitä kuvauksissa seuraavaksi tulee tapahtumaan. Käsikirjoitus on kuitenkin tarpeellista tehdä. Kun tekijällä on käsikirjoitus, on suunnitelmista helpompi poiketa kuin ilman käsikirjoitusta. Käsikirjoituksen avulla tiedetään, mitä ollaan etsimässä ja mikä taas on turhaa. Käsikirjoitus on ikään kuin suuntaa antava suunnitelma, ei sitova asiakirja (Aaltonen, 2002, 150).

Dokumenttini käsikirjoittaminen oli mielestäni projektin helpoin ja mukavin vaihe. Tässä kohtaa en vielä tiennyt päähenkilöistäni juurikaan muuta kuin tittelit, joten en voinut tietää mitä he tulisivat minulle haastattelussa kertomaan. Pystyin vain suunnittelemaan näkökulmia ja käännteitä, joiden perusteella tein kysymykset päähenkilöilleni. Tärkeää oli esimerkiksi saada heidät puhumaan siitä, miten jokainen festivaalipäivä eroaa toisistaan. Näin pystyin lisäämään heidän puheensa kuviini jokaiselta festivaalipäivältä.

Jälkikäteen on harmittanut se, etten suunnitellut kuvituskuviani tarpeeksi etukäteen. Mielestäni se myös näkyy lopullisessa dokumentissani. Olisin voinut pohtia käsikirjoitusvaiheessa enemmän sitä, minkälainen kuvitus sopii kunkin puheen päälle. Toisaalta, käsikirjoitus-vaiheessa on mahdotonta ennustaa etukäteen mitä haastateltavat tulevat sanomaan.

Niin kuin hyvässä käsikirjoituksessa yleensäkin, tulee dokumentissakin samaistua päähenkilöön. Olin tyytyväinen jokaiseen päähenkilööni, sillä mielestäni he olivat kaikki samaistuttavia ja positiivia persoonia. Tärkeää on myös, että dokumentti koskettaa ja herättää tunteita.

Ohjaaja ei voi käsikirjoittaa lopullista tulkintaa elokuvastaan, sillä se tapahtuu katsojan päässä (Docpoint 2012). Tästäkin huolimatta dokumentin tyyli, näkökulmat ja päähenkilöt ovat hyvinkin käsikirjoituksen aikaansaamia.

Jouko Aaltonen nostaa esille Alan Rosenthalin kolme rakenteellista lähestymistapaa dokumentin käsikirjoittamiseen:

- Kronologia: katsojalle on luontaista haluta tietää mitä tapahtuu seuraavaksi. Varsinkin dokumentissa kronologinen rakenne korostuu, sillä se pystyy näyttämään ja todistamaan ajassa tapahtuvan muutoksen.
- Kriisirakenne: konfliktista edetään vääjäämättömään kliimaksiin. Päähenkilön taistelua seurataan herkeämättä loppuun asti.
- Etsimismotiivi: dokumenteissa ominaista on ongelman ratkaiseminen. Tällöin dokumentin aiheena on ratkaisun etsiminen. Aina ratkaisua ei kuitenkaan löydy.

(Aaltonen 2002, 153.)

Ennen kuin dokumenttielokuvaa ruvetaan käsikirjoittamaan, on myös hyvä varmistaa, että taustoitus on kunnossa. John Websterin käsikirjoittamisen pääperiaatteet (Elokuvantaju 2012) ovat:

- Tekijä tietää mitä haluaa sanoa
- Tekijä uskoo sanomaansa ja siihen, että se on totta
- Päähenkilön löytäminen
- Dokumentin tarinan ja aiheen löytäminen
- Aiheen kehittyminen, eli se, että dokumentissa on alku, keskikohta ja loppu
- Kuvakäsikirjoituksen muodostaminen; tämä auttaa muita dokumentin tekijöitä ymmärtämään, mitä tarvitaan tarinan kertomiseen
- Kuvausten alkaessa tulisi käsikirjoitus unohtaa

3.3 Käsikirjoituksen merkitys dokumentin leikkausvaiheessa

”Käsis on lähtökohta. Mikä täytyy ymmärtää ja sisäistää ja sitten se pitää unohtaa. Tavallaan.” (Vastaaja 1.)

Kuvausten jälkeen voidaan tehdä leikkauskäsikirjoitus elokuvan leikkausta varten. Varsinkin dokumenttielokuvassa leikkauskäsikirjoituksen tekeminen on tärkeää, sillä tilanteet ovat muuttuneet kuvausten aikana ja ennakkosuunnitelmat eivät välttämättä ole pitäneet (Aaltonen, 2002, 146).

Ennen leikkauskäsikirjoitusta materiaali pitää käydä läpi ja tarkistaa, mitä kaikkea materiaalia dokumentissa on mahdollista käyttää. Käsikirjoittajan tulee kiinnittää huomiota siihen, mikä materiaali ajaa dokumentin teemaa eteenpäin.

Materiaalin läpi katsomisen aikana tulisi pohtia, toimiiko alkuperäinen käsikirjoitus pohjana dokumentin leikkaamiselle. Tarvitseeko jotain poistaa tai jollekin antaa enemmän tilaa? Leikkauskäsikirjoitusta ei välttämättä tarvita, jos dokumentin tapahtumat ovat lähellä alkuperäistä käsikirjoitusta. (Aaltonen, 2002, 147.)

Kyselyni mukaan (kuva 1) leikkaajat saavat leikkauksen avuksi leikkauskäsikirjoituksen joko joskus tai ei koskaan. Tämä merkitsee sitä, että leikkaajat rupeavat leikkaamaan usein vain alkuperäisen kirjoituksen pohjalta.

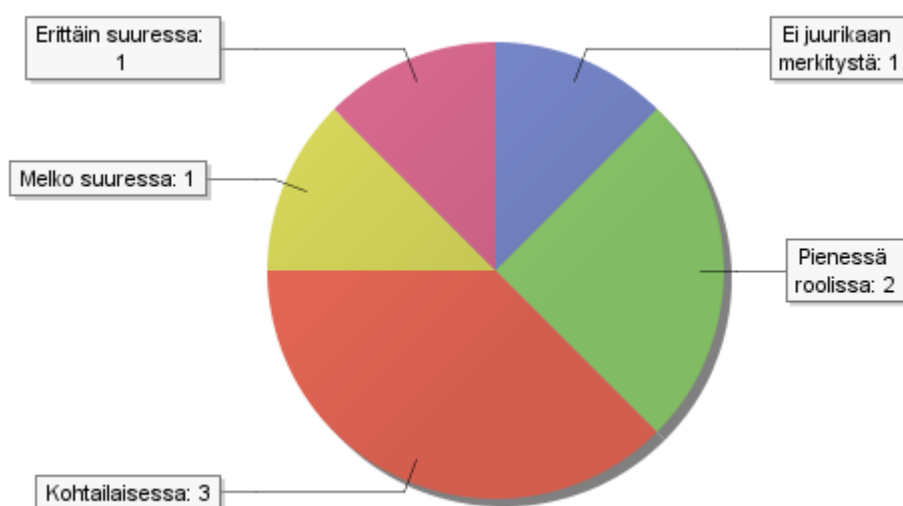
Kyselyyni vastanneen erään vastaajan mukaan (vastaaja 5) lopputulos ei koskaan ole sellainen kuin leikkauskäsikirjoituksessa on lukenut, mutta se on kuitenkin hyvin tärkeä työkalu leikkauksen etenemisessä. Toinen vastaaja (vastaaja 3) oli sitä mieltä, että dokumentti käsikirjoitetaan uudelleen leikkauspöydällä, joten leikkauskäsikirjoituksesta poikkeaminen on todennäköistä.

Leikkauskäsikirjoitus voi olla myös summittainen kohtausluettelo, jonka perusteella tehdään raakaleikkaus (vastaaja 6). Toisen vastaajan mukaan

(vastaaja 7) harvoin on leikkauskäsikirjoitusta ollut tarjolla, vaan käsikirjoitus kehittyi ensimmäisten raakaversioiden valmistuessa.

Käsikirjoituksen merkitystä leikatessa ei pidä kuitenkaan vähätellä (vastaaja 2). Erään vastaajan mukaan (vastaaja 3) eniten hyötyä on käsikirjoituksesta, jossa rakenne on hahmotettu etukäteen. Vastaajan mukaan valmiiksi hahmoteltu rakenne on leikkaajalle kuin luuranko jonka päälle rakentaa.

Kuva 1. Miten suuressa roolissa käsikirjoitus on dokumentin editointivaiheessa?

Mielipiteet käsikirjoituksen roolista leikkauspöydälle edettäessä vaihtelevat vastaajien kesken.

"Itse unohdan paperit sen jälkeen kun raakaversio on saatu kasaan." (Vastaaja 2.)

Erään vastaajan mielestä sellainen käsikirjoitus on paras, johon on kerrottu mitä kohtauksilla halutaan kertoa. Erittäin hyödyllistä on se, että kerrotaan mitä tunnelmia dokumenttiin halutaan. (Vastaaja 6).

Ruisrock-dokumentissani käsikirjoitus toimi editointivaiheessa muistuttajana siitä, minkälaisen rakenteen halusin dokumenttiin alun perin. Se myös muistutti

siitä, mikä dokumentin tyyli on sellaisina hetkinä, kun tuntui että oli jo sokeutunut omalle materiaalilleen.

4 LEIKKAUS

4.1 Mitä on leikkaaminen?

”Leikkaaminen on tekninen suoritus, jolla on merkittäviä taiteellisia seuraamuksia.” (Lumet, 2004, 182.)

Leikkaaminen on materiaalin keräämistä ja yhdistelemistä. Materiaalilla viitataan lähinnä kuvaan ja ääneen. Leikkaamisessa tärkeää on rytmi, ajoitus ja sujuvuus.

Leikkaus on parhaimmillaan silloin, kun sitä ei huomaa. Katsojan ei ole tarkoitus kiinnittää huomiota kuvien vaihtumiseen, vaan hänen tulee olla täysin keskittynyt tarinan kehittymiseen.

Leikkaajalla on suuri vastuu kohtausten ja kokonaisuuksien luojana. Kohtaukselle voidaan antaa täysin uusi merkitys järjestelemällä esimerkiksi kuvia uudelleen (Elokuvantaju 2012). Kohtaus voi muuttua helposti kohtalaisesta hyväksi pelkästään kuvien paikkaa vaihtamalla tai esimerkiksi pidentämällä kuvaa muutamalla sekunnin kymmenesosalla.

Leikkaaminen ei voi kuitenkaan yksinään pelastaa esimerkiksi huonosti kuvattua elokuvaa. Dokumentti voi näyttää hyvin leikatulta, mutta katsoja ei koskaan tiedä, mitä on jätetty pois. Kuvia ei voida luoda enää leikkaamossa, joten Lumetin mielestä on väärin sanoa, että elokuvat tehdään leikkaamossa (2004, 182–183).

4.2 Miten leikkaaminen etenee kuvausten jälkeen?

Dokumentin varsinainen ajatustyö alkaa kuvausten jälkeen (Guerilla Films, 2012, 17). Kun kuvatut materiaalit on viety leikkauskoneelle, alkaa haastatteluiden litterointi. Litterointi tarkoittaa materiaalin kirjoittamista auki.

Litterointi nopeuttaa ja helpottaa kohtausten suunnittelua ja pääteemojen löytymistä.

Leikkaajan tulee pitää mielessä koko leikkaamisen ajan dokumentin lopullinen kesto. Tämän perusteella hän voi jo raakaleikkauksen yhteydessä leikata ”löysät” pois. Näin varmistetaan kerronnan sujuvuus ja estetään dokumentin tyhjäkäynti. (Guerilla Films, 2012, 18.)

Viimeisen version eli final cut - version tulisi olla mahdollisimman ekonominen. Mahdollisimman paljon pitäisi pystyä sanomaan mahdollisimman vähällä kuvituksella ja tiedonannoilla. (Guerilla Films, 2012, 19.)

Rytmin vaihtelevuus on oleellista, jotta katsoja jaksaa seurata dokumenttia. Rytmä ei saa olla tasapaksua, muuten katsojan huomio kiinnittyy liikaa laahaavaan tempoon. Katsoja ei tunne tempoa, vaan sen muutoksen. (Lumet, 2004, 190.)

4.3 Dokumentin leikkaaminen

”Leikkaaja karsii turhat ideat pois ja tiivistää olennaisen ja pyrkii samalla kertomaan sen mahdollisimman sujuvasti visuaalisesti.” (Vastaaja 7).

Dokumentin leikkaaminen poikkeaa paljon fiktiivisen elokuvan leikkaamisesta. Fiktiivisessä elokuvassa on totuttu klassisen kerronnan jatkuvuusleikkauksen rytmiin, jossa kohtauksen sisällä on yksi aika ja yksi tila. Dokumentti poikkeaa edeltävästä siten, että sen kohtauksen päätehtävänä on esittää vaikuttava argumentti. Tämä tarkoittaa sitä, että dokumenttileikkauksessa ajalliset ja paikalliset hyppäykset eivät ole erityisen poikkeavia tapahtumia. Dokumentti kestää poikkeamia niin kauan kuin sen pyrkimyksenä on jatkuvuus esitettävään argumenttiin. (Valkola, 2002, 80.)

Kynnysajatuksena dokumentin leikkaamisessa on se, että kuvattu ja äänitetty materiaali toimii ennemminkin todisteena kuin juonirakenteen eteenpäin kuljettajana. (Valkola, 2002, 82.)

Dokumenttielokuvan leikkaaminen on konkreettisesti materiaalin ja todistusaineiston dramatisoimista, ja se muistuttaakin prosessina fiktioelokuvan käsikirjoittamista. Tosin leikkaajalla on leikkauspöydällä edessään se materiaali, josta hänen tulee luoda tuotos, kun taas käsikirjoittaja voi ammentaa loputtomasta mielikuvituksestaan. (Guerilla Films, 2012.)

Leikkaaja toimii työssään dokumentin toisena ohjaajana, ja hänen tulee tehdä myös omia, subjektiivisia valintoja. Jotta ohjaajan objektiivisuus säilyisi, tulisi varsinainen ohjaajan pysyä pois leikkaushuoneesta, kun taas itse leikkaajan tulisi pysyä pois kuvauksista. (Guerilla Films, 2012.)

”Dokkaria ei voi leikata etukäteen excelillä.” (Vastaaja 6).

4.3.1 Oman dokumenttityöni jälkituotanto

Kuvausten jälkeen tarvitsin pitkän tauon ennen kuin halusin tarttua leikkausvaiheeseen. Itselläni oli sellainen olo, että olin liian lähellä materiaalia, enkä pystynyt katsomaan sitä ”objektiivisin silmin” (Aaltonen, 2002, 147).

En koe samaistumista Aaltosen kuvailuihin siitä, miten ohjaaja rakastuu kohtauksiin, joiden tekeminen on ollut vaikeaa, vaan enemmänkin siihen, että halusin katsoa kuvattua materiaalia tuorein silmin (Aaltonen, 2002, 147).

Itse materiaalin siirtämiseen koneelle, varmuuskopiokovalevyille sekä käyttökovalevyille, meni varmasti enemmän aikaa kuin itse leikkaamiseen. Kaiken lisäksi materiaalia piti transferoida (muuttaa toiseen muotoon) sekä konvertoida (pakata), koska editointiohjelmani ei hyväksynyt alkuperäistä videomuotoa, ja järjestelmäkameralla kuvattu materiaali oli taas liian isoa vietäväksi editointiohjelmaan. Aloin siirtää materiaalia heti festivaalin jälkeen,

sillä halusin, että kun olisin viimein valmis leikkaamaan, pääsisin heti käsiksi materiaaleihin.

Pidin siis noin kuukauden tauon materiaalin katselusta, ennen kuin aloin käydä materiaaleja läpi. Materiaalin läpikäyminen oli iso työ, sillä yhteensä viikonlopulta oli kolmelta eri kuvaajalta syntynyt materiaalia yli 70 tuntia. Tässä kohdassa suurimmaksi haasteeksi tuli materiaalin karsiminen. Karsin 70 tunnin materiaalit noin 20 tuntiin.

Haastattelujen litterointi oli myös tärkeää. Näin pystyin tarkastelemaan aiempaa käsikirjoitustani ja vertaamaan siihen päähenkilöideni sanomisia. Ne menivät yllättävän hyvin yhteen, joten pystyin etenemään myös leikkauksessani alkuperäisen käsikirjoituksen ja rakenteen mukaan.

Itse leikkaamisen aloitin pohtimalla sitä, miten tuon päähenkilöt dokumenttiin sisään. Toivoin, että dokumentistani tulisi visuaalisesti upea, joten en halunnut häiritä kuvamaailmaa liikaa haastattelukuvilla. Päähenkilöiden tuominen dokumenttiin oli siis haastavaa. Päätin pyrkiä esittelemään päähenkilöni tekemisen kautta, eli dokumenttiin käytin kuvia päähenkilöistäni tekemässä työtään.

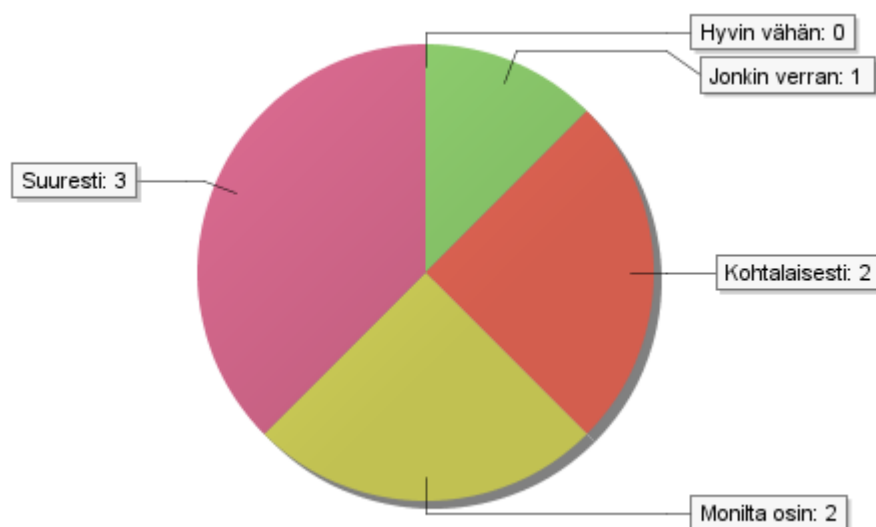
Dokumentin leikkaaminen oli pitkä prosessi, sillä tuntui, että välillä piti ottaa etäisyyttä omaan tuotokseen. Varsinkin välikuvien käyttämiselle sokeuduin, sillä kuvat jotka alun perin eivät mielestäni olleet sopineet kontekstiin, saattoivat monen katselukerran jälkeen näyttää hyviltä. Leikkaamisessa pääsin suurin harppauksin eteenpäin vasta siinä vaiheessa, kun ymmärsin näyttää leikattua materiaalia muillekin ja pyytää heiltä kommentteja. Nämä kommentit kehittivät minua leikkaajana eniten.

4.4 Leikkaajan vaikutus dokumentin lopputulokseen

”Siinä on usein Jumalan roolissa – hyvässä ja pahassa.” (Vastaaja 7).

Leikkaajat vaikuttavat kyselyn mukaan myös dokumentin juoneen leikkausvalinnoillaan. Kyselyyn vastanneiden mukaan heidän vaikutuksensa vaihteli ”jonkin verran – suuresti” välisellä asteikolla.

Kuva 2. Kuinka suuresti mielestäsi vaikutat leikkauksellasi dokumentin juoneen?

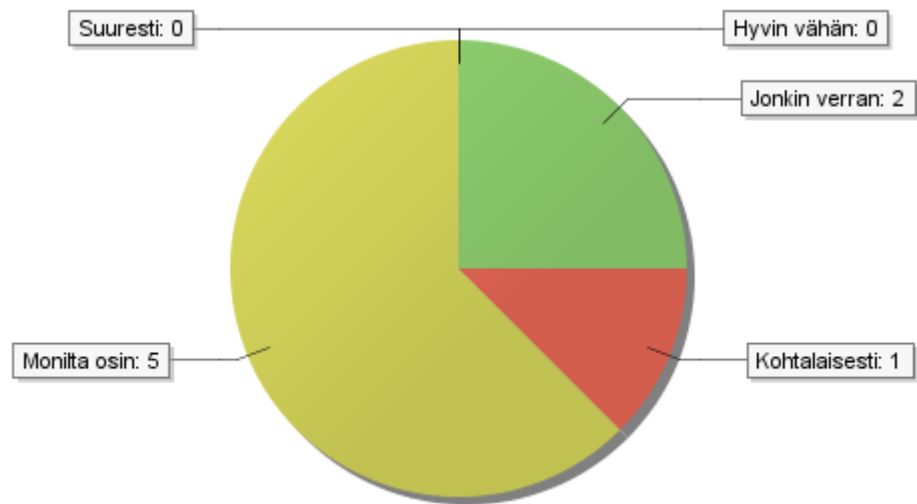
Vastaajan mukaan (vastaaja 7) leikkaaja tekee harvoin muutoksia lopputulokseen siinä mielessä, että rakenne ja teema muuttuvat täysin, mutta leikkaajan rooli on silti tärkeä.

Toisen vastaajan (vastaaja 6) leikkaajan rooli on erittäin suuri. Leikkaaja toimii eräänlaisena käsikirjoittajana. Eräs vastaaja (vastaaja 2) tietää myös projekteja, jotka ovat syntyneet vasta leikkauspöydällä.

”On olemassa ohjaajia, joilla on selkeä visio ja materiaalin osaaminen. Tuolloin leikkaajan rooli on vähäisempi. Mutta sitten on niitäkin, jotka tuovat materiaalin muovipussissa, lätkäisevät sen pöydälle ja sanovat, että tee tosta.” (Vastaaja 4).

Vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että leikkaajien rooli riippuu hyvin pitkälle siitä, minkälaisessa työryhmässä leikkaaja työskentelee. Varsinkin ohjaajan aktiivisuus on suuressa roolissa.

Kuva 3. Miten suuresti olet vaikuttanut leikkauksellasi dokumentin tematiikkaan?

5 TARINA LUODAAN EDITISSÄ

”Esimerkiksi seurantaelokuvissa elokuvan rakenne syntyy usein vasta leikkausvaiheessa. Tässä mielessä leikkaus muistuttaa käsikirjoittamista ja ohjaamista; se on rakenteen ja kokonaisuuden hahmottamista. Toisinaan leikkaaja onkin saanut lopputeksteihin nimensä myös käsikirjoittajana.” (Aaltonen, 2011, 331.)

On ilmeistä, että leikkaajan rooli dokumentin teossa on suuri. Kyselyyn vastanneiden leikkaajien mielestä leikkaajan rooliin vaikuttaa paljon se, minkälaisesta produktiosta on kyse ja kenen kanssa työskentelee. Joissain produktioissa voi leikkaaja joutua yksin luomaan dokumentin ilman ohjeistusta, kun taas toisissa ohjaaja on erittäin paljon mukana dokumentin leikkausvaiheessa.

Käsikirjoitus on teoria siitä, miltä dokumentin tulisi näyttää. Kuvausvaihe on tämän teorian koettelua ja testaamista ja vasta leikkauspöydällä vedetään tulokset yhteen. (Aaltonen, 2011, 341.) Dokumentti siis syntyy editissä.

Dokumentin tarina syntyy kuvilla ja rakenteella, jotka luodaan leikkauspöydällä. Jokainen leikkaus luo uusia mielikuvia ja kuljettaa tarinaa eteenpäin. Kuvien yhdisteleminen synnyttää aina jotain uutta. (Aaltonen, 2011, 343.)

Omaa dokumenttiani leikatessani aloin ymmärtää leikkausprosessin suuren merkityksen. Vielä kuvausvaiheessa en tiennyt, minkälainen dokumentista tulisi. Leikatessa tarina alkoi syntyä ja merkitykset muodostua. Dokumenttini syntyi siis editissä. Kun katson dokumenttia, näen myös tekijän äänen. Tämä ääni kertoo dokumentin tekijästä, joka on vielä hieman noviisi, mutta haluaa palavasti oppia hyväksi dokumentin tekijäksi. Leikkaaminen on teemojen käsittelyn lisäksi kätkeytyneiden teemojen paljastamista (Aaltonen, 2006, 144).

LÄHTEET

Docpoint opetusmateriaalit 2012. Mikä on dokumenttielokuva?. Viitattu 8.9.2012.

http://www.docpoint.info/sites/default/files/mika_on_dokumenttielokuva_update.pdf

Elokuvantaju 2012a. Dokumenttielokuvan käsikirjoittamisesta. Viitattu 8.9.2012.

http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/artikkelit/webster_dokumenttielokuvan.jsp

Elokuvantaju 2012b. Dokumentti. Viitattu 9.9.2012.

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/elokuvakulttuuri/dokumentti.jsp>

Aaltonen, J. 2011. Seikkailu todellisuuteen. Dokumenttielokuvan tekijän opas. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Koiso-Kanttila V. 2003. Guerilla Films opetusmateriaalit. Dokumenttielokuvan ohjaus. Viitattu 8.9.2012.

http://www.guerillafilms.fi/pdfs/dokumenttielokuvan_ohjaus.pdf?lan=finnish

Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2012. Käsikirjoituksen laatiminen. Viitattu 9.9.2012.

http://aokk.jamk.fi/videotuotanto/kasikirjoituksen_laatiminen.html

Helke, S. 2006. Nanookin jälki. Tyyli ja metodi dokumentaarisen ja fiktiivisen elokuvan rajalla. Jyväskylä: Gummerus.

Lumet, S. 2004. Elokuvan tekemisestä. Jyväskylä: Gummerus.

Leino, T. 2003. Sanoista eläviä kuvia. Käsikirjoittajan opas. Keuruu: Otava.

Valkola, J. 2002. Dokumentin teoria ja estetiikka digitaalisen median aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Aaltonen, J. 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa. Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Liite 1

Kyselyn tulokset

Vastaaja 1.

1. Miten suuressa roolissa käsikirjoitus on dokumentin editointivaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei juurikaan merkitystä	0	0	0	1	0	Erittäin suuressa	1	4

2. Kuinka usein sinulla on käytössäsi leikkauskäsikirjoitus leikkausta aloittaessasi?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3		Yhteensä	Keskiarvo
Ei koskaan	1	0	0	Aina	1	1

3. Jos leikkauskäsikirjoitus on tehty, kuinka paljon poikkeat siitä leikatessasi?

Ei vastauksia.

4. Millaisesta käsikirjoituksesta hyödyt leikatessasi eniten?

Vastaajien määrä: 1

- Käsik on lähtökohta. Mikä täytyy ymmärtää ja sisäistää ja sitten se pitää unohtaa. Tavallaan.

5. Kuinka suuresti mielestäsi vaikutat leikkauksellasi dokumentin juoneen?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	1	0	0	Suuresti	1	3

6. Onko sinulla esimerkkiä tapauksesta, jossa lopputulos on ollut leikkauksesi ansiosta täysin erilainen kuin mikä alkuperäinen suunnitelma oli? Miksi näin kävi?

Ei vastauksia.

7. Miten suuresti olet vaikuttanut leikkauksellasi dokumentin tematiikkaan?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	1	0	Suuresti	1	4

8. Onko sinulla vielä kommentoitavaa leikkaajan roolista dokumentin teossa? Miten suureksi koet roolisi ja miten se produktioissa näkyy?

Ei vastauksia.

Vastaaja 2.

1. Miten suuressa roolissa käsikirjoitus on dokumentin editointivaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei juurikaan merkitystä	0	1	0	0	0	Erittäin suuressa	1	2

2. Kuinka usein sinulla on käytössäsi leikkauskäsikirjoitus leikkausta aloittaessasi?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3		Yhteensä	Keskiarvo
Ei koskaan	0	1	0	Aina	1	2

3. Jos leikkauskäsikirjoitus on tehty, kuinka paljon poikkeat siitä leikatessasi?

Vastaajien määrä: 1

- Omaa opinnäytetyödokkaria leikatessani käytin käsikirjoitusta lähinnä raakaleikkaukseen, että sain jonkinlaisen raakileen timelinella. Sitten en koko paperia edes ajatellut, vaan etenin intuitiolla.

4. Millaisesta käsikirjoituksesta hyödyt leikatessasi eniten?

Vastaajien määrä: 1

- Varmaan riippuu hirveesti työn luonteesta jota ollaan tekemässä. Itselläni ei ole suurta merkitystä leikkauskäsikirjoituksella. Käsikirjoitus on tärkeä, sitä ei voi väheksyä. Itse unohdan paperit sen jälkeen kun raakaversio on saatu kasaan.

5. Kuinka suuresti mielestäsi vaikutat leikkauksellasi dokumentin juoneen?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	0	1	Suuresti	1	5

6. Onko sinulla esimerkkiä tapauksesta, jossa lopputulos on ollut leikkauksesi ansiosta täysin erilainen kuin mikä alkuperäinen suunnitelma oli? Miksi näin kävi?

Vastaajien määrä: 1

- Ei täysin, mutta jonkin verran. Jos kuvamateriaalista löytyy sitä mitä käsikirjoitukseen on kirjoitettu. Leikkaus antaa niin monia mahdollisuuksia käsitellä materiaalia.

7. Miten suuresti olet vaikuttanut leikkauksellasi dokumentin tematiikkaan?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	1	0	Suuresti	1	4

8. Onko sinulla vielä kommentoitavaa leikkaajan roolista dokumentin teossa?

Miten suureksi koet roolisi ja miten se produktioissa näkyy?

Vastaajien määrä: 1

- Riippuu onko erikseen ohjaaja joka tekee päätökset, vai saako leikkaaja tehdä itsenäisiä päätöksiä.

Leikkaamisella on erittäin suuri merkitys dokumentin teossa. Tiedän dokumentteja jotka oikeastaan ovat syntyneet vasta leikkauspöydässä, niin työläältä kun se kuulostaakin.

Vastaaja 3.

1. Miten suuressa roolissa käsikirjoitus on dokumentin editointivaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei juurikaan merkitystä	0	1	0	0	0	Erittäin suuressa	1	2

2. Kuinka usein sinulla on käytössäsi leikkauskäsikirjoitus leikkausta aloittaessasi?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3		Yhteensä	Keskiarvo
Ei koskaan	1	0	0	Aina	1	1

3. Jos leikkauskäsikirjoitus on tehty, kuinka paljon poikkeat siitä leikatessasi?

Vastaajien määrä: 1

- Tietyllä tapaa elokuva/ohjelma käsikirjoitetaan uudestaan leikkauspöydällä. Tätä ajatusmallia silmällä pitäen olen valmis poikkeamaan siitä tarvittaessa paljonkin.

4. Millaisesta käsikirjoituksesta hyödyt leikatessasi eniten?

Vastaajien määrä: 1

- Rakenne on oltava hahmotettuna etukäteen. Luuranko jonka päälle rakentaa.

5. Kuinka suuresti mielestäsi vaikutat leikkauksellasi dokumentin juoneen?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	0	1	Suuresti	1	5

6. Onko sinulla esimerkkiä tapauksesta, jossa lopputulos on ollut leikkauksesi ansiosta täysin erilainen kuin mikä alkuperäinen suunnitelma oli? Miksi näin kävi?

Vastaajien määrä: 1

- Leikkauksen kautta haetaan lähes kaikki painotukset. Siinä on usein Jumalan roolissa - hyvässä ja pahassa.

7. Miten suuresti olet vaikuttanut leikkauksellasi dokumentin tematiikkaan?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	1	0	0	0	Suuresti	1	2

8. Onko sinulla vielä kommentoitavaa leikkaajan roolista dokumentin teossa?
Miten suureksi koet roolisi ja miten se produktionissa näkyy?

Ei vastauksia.

Vastaaja 4.

1. Miten suuressa roolissa käsikirjoitus on dokumentin editointivaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei juurikaan merkitystä	0	0	1	0	0	Erittäin suuressa	1	3

2. Kuinka usein sinulla on käytössäsi leikkauskäsikirjoitus leikkausta aloittaessasi?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3		Yhteensä	Keskiarvo
Ei koskaan	0	1	0	Aina	1	2

3. Jos leikkauskäsikirjoitus on tehty, kuinka paljon poikkeat siitä leikatessasi?

Vastaajien määrä: 1

- Tarinan ja tarpeen mukaan.

4. Millaisesta käsikirjoituksesta hyödyt leikatessasi eniten?

Vastaajien määrä: 1

- Käsikirjoituksesta en niinkään, enemmän sisältöluetteloista ja haastattelujen transskripteistä.

5. Kuinka suuresti mielestäsi vaikutat leikkauksellasi dokumentin juoneen?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	1	0	Suuresti	1	4

6. Onko sinulla esimerkkiä tapauksesta, jossa lopputulos on ollut leikkauksesi ansiosta täysin erilainen kuin mikä alkuperäinen suunnitelma oli? Miksi näin kävi?

Vastaajien määrä: 1

- Ehkei täysin erilainen. Materiaali kertoo, miten se pitää leikata. Joskus on lineaarisesta rakenteesta mentykin eri aikatasoja käyttävään rakenteeseen.

7. Miten suuresti olet vaikuttanut leikkauksellasi dokumentin tematiikkaan?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	1	0	Suuresti	1	4

8. Onko sinulla vielä kommentoitavaa leikkaajan roolista dokumentin teossa?

Miten suureksi koet roolisi ja miten se produktioissa näkyy?

Vastaajien määrä: 1

- Tämä toki vaihtelee projekteittain. On olemassa ohjaajia, joilla on selkeä visio ja materiaalin osaaminen. Tuolloin leikkaajan rooli on vähäisempi. Mutta sitten on niitäkin, jotka tuovat materiaalin muovipussissa, lätkäisevät sen pöydälle ja sanovat, että tee tosta.

Vastaaja 5.

1. Miten suuressa roolissa käsikirjoitus on dokumentin editointivaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei juurikaan merkitystä	0	0	1	0	0	Erittäin suuressa	1	3

2. Kuinka usein sinulla on käytössäsi leikkauskäsikirjoitus leikkausta aloittaessasi?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3		Yhteensä	Keskiarvo
Ei koskaan	0	1	0	Aina	1	2

3. Jos leikkauskäsikirjoitus on tehty, kuinka paljon poikkeat siitä leikatessasi?

Vastaajien määrä: 1

- Riippuu ihan ohjaajasta... lopputulos ei ole koskaan sellainen kuin leikkauskäsikirjoituksessa. Se on kuitenkin hyvin tärkeä työkalu.

4. Millaisesta käsikirjoituksesta hyödyt leikatessasi eniten?

Vastaajien määrä: 1

- Minulle riittää suurpiirteinen hahmotelma siitä, mitä materiaalia laitettaisiin mihininkin kohtaa elokuvaa. Liian tarkka selostus häiritsee omaa luovuutta.

5. Kuinka suuresti mielestäsi vaikutat leikkauksellasi dokumentin juoneen?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	0	1	Suuresti	1	5

6. Onko sinulla esimerkkiä tapauksesta, jossa lopputulos on ollut leikkauksesi ansiosta täysin erilainen kuin mikä alkuperäinen suunnitelma oli? Miksi näin kävi?

Vastaajien määrä: 1

- Totta kai. Vasta leikattua materiaalia katsellessa ymmärtää, mihin se on menossa eli miten elokuva pitää lopettaa. Ymmärrys vaatii aikaa.

7. Miten suuresti olet vaikuttanut leikkauksellasi dokumentin tematiikkaan?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	1	0	Suuresti	1	4

8. Onko sinulla vielä kommentoitavaa leikkaajan roolista dokumentin teossa? Miten suureksi koet roolisi ja miten se produktion näkyy?

Vastaajien määrä: 1

- Riippuu ihan ohjaajasta, olen leikannut erittäin itsenäisesti melkein yksin koko jutun ja sitten toisaalta ohjaaja on istunut vieressä. Joka tapauksessa dokumentti(kin) saa muotonsa vasta leikkauspöydässä.

Vastaaja 6.

1. Miten suuressa roolissa käsikirjoitus on dokumentin editointivaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei juurikaan merkitystä	0	0	0	0	1	Erittäin suuressa	1	5

2. Kuinka usein sinulla on käytössäsi leikkauskäsikirjoitus leikkausta aloittaessasi?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3		Yhteensä	Keskiarvo
Ei koskaan	0	1	0	Aina	1	2

3. Jos leikkauskäsikirjoitus on tehty, kuinka paljon poikkeat siitä leikatessasi?

Vastaajien määrä: 1

- Useimmiten leikkauskäsikirjoitus on ollut summittainen kohtausluettelo. Teen raakiksen sen perusteella, sitten dokkarista riippuen järjestys menee enemmän tai vähemmän uusiksi.

4. Millaisesta käsikirjoituksesta hyödyt leikatessasi eniten?

Vastaajien määrä: 1

- Sellaisesta, jossa motiivit on kirjoitettu auki ts. mitä kohtauksilla halutaan kertoa. Erittäin hyödyllisiä on tunnelmakuvaus: mitä tunnelmaa halutaan. Tähän hyviä apuja ovat elokuva-/musiikkireferenssit.

5. Kuinka suuresti mielestäsi vaikutat leikkauksellasi dokumentin juoneen?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	1	0	Suuresti	1	4

6. Onko sinulla esimerkkiä tapauksesta, jossa lopputulos on ollut leikkauksesi ansiosta täysin erilainen kuin mikä alkuperäinen suunnitelma oli? Miksi näin kävi?

Vastaajien määrä: 1

- Ei täysin erilainen. Yleensä vain saamani käsikset ovat aika suurpiirteisiä. Asioita on haluttu jättää leikkauspöydälle. Ja hyvä niin. Dokkaria ei voi leikata etukäteen excelillä.

7. Miten suuresti olet vaikuttanut leikkauksellasi dokumentin tematiikkaan?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	0	1	0	Suuresti	1	4

8. Onko sinulla vielä kommentoitavaa leikkaajan roolista dokumentin teossa?

Miten suureksi koet roolisi ja miten se produktionissa näkyy?

Vastaajien määrä: 1

- Rooli on erittäin suuri. Puhutaan jo käsikirjoittamisesta. Olen myös mukana käsikirjoittamassa voice overeita ja haalimassa arkistomateriaalia. Saatamme myös suunnitella yhdessä kuvattavaa lisäkuvitusta.

Vastaaja 7.

1. Miten suuressa roolissa käsikirjoitus on dokumentin editointivaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei juurikaan merkitystä	0	0	1	0	0	Erittäin suuressa	1	3

2. Kuinka usein sinulla on käytössäsi leikkauskäsikirjoitus leikkausta aloittaessasi?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3		Yhteensä	Keskiarvo
Ei koskaan	1	0	0	Aina	1	1

3. Jos leikkauskäsikirjoitus on tehty, kuinka paljon poikkeat siitä leikatessasi?

Vastaajien määrä: 1

- Olen muutaman dokumentin leikannut ja aika harvoin on heti aloittaessa kunnollista kässäriä mukana. Se kehittyy yleensä ensimmäisten raakaversioiden valmistuessa, kun matskua on vähemmän ja helpommin jäsennehtävissä käsikirjoittajaa varten. Toki on aina jonkinlainen kokonaiskuva mitä lähdetään tekemään.

4. Millaisesta käsikirjoituksesta hyödyt leikatessasi eniten?

Vastaajien määrä: 1

- Sellainen käsikirjoitus on paras, johon ei ole tungettu liikaa matskua mukaan ja johon on jo mietitty esim. valmiita haastattelukommentteja pelkän lavean rakenteen sijaan.

5. Kuinka suuresti mielestäsi vaikutat leikkauksellasi dokumentin juoneen?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	1	0	0	Suuresti	1	3

6. Onko sinulla esimerkkiä tapauksesta, jossa lopputulos on ollut leikkauksesi ansiosta täysin erilainen kuin mikä alkuperäinen suunnitelma oli? Miksi näin kävi?

Vastaajien määrä: 1

- Koskaan ei ole tullut niin kärjistettyä tapausta vastaan. Sen sijaan esim. realityahan leikataan usein kokonaan ilman käsikirjoitusta, eli leikkaaja kirjoittaa jaksot leikatessaan itse. Mutta se on sitten eri aihealue.

7. Miten suuresti olet vaikuttanut leikkauksellasi dokumentin tematiikkaan?

Vastaajien määrä: 1

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Hyvin vähän	0	0	1	0	0	Suuresti	1	3

8. Onko sinulla vielä kommentoitavaa leikkaajan roolista dokumentin teossa? Miten suureksi koet roolisi ja miten se produktioissa näkyy?

Vastaajien määrä: 1

- Leikkaaja harvemmin tekee mitään radikaaleja muutoksia lopputulokseen siinä mielessä, että rakenne ja teemat muuttuisivat täysin, mutta leikkaajan rooli on toki erittäin tärkeä.

Leikkaus on kuitenkin vähän niin kuin viimeinen käsikirjoitusversio. Parhaiten leikkaajan roolia kuvaa englanninkielinen termi editor, eli leikkaaja editoi, on vähän niin kuin kustannustoimittajana käsikirjoitukselle. Leikkaaja karsii turhat ideat pois ja tiivistää olennaisen ja pyrkii samalla kertomaan sen mahdollisimman sujuvasti visuaalisesti.

Kun tehdään leffaa tai musavideota tai mainosta, niin leikkaaja on vastuussa enemmän rytmistä ja visuaalisesta ilmeestä, mutta kun tehdään dokumenttia ja realitya, leikkaajan rooli on ensisijaisesti aluksi nimenomaan olla tuo jo mainittu ns. kustannustoimittaja.